

Austatud lugeja!

2007. aasta on läbi saamas. Kellele jääb sellest aastast meelde hea, kellele halb, see oleneb sageli mitte niivõrd toimunust, vaid meeldejäätjast. Enamik, kelle käest küsida, möönab aga, et oli taas kord üks kiire aasta.

Küsimusele, kuidas läheb, vastan enamasti: „Tõiselt.“ Sageli lisan ka, et jooksen nagu orav rattas. On selge, et see orava ja ratta fenomen ei iseloomusta vaid üksikuid meist. Lugesin hiljuti ajakirjandusest, et inimene on hakanud varasemaga võrreldes mitukümmend protsenti kiiremini kõndima. Ja seda olukorras, kus enamik meist liigub punktist A punkti B mingi transpordivahendiga. Seega isegi see vähene maa, mida läbime kõndides, me tormame.

Miks me tormame? Samal põhjusel, miks jookseb orav rattas. Kas keegi sunnib teda selleks või meelitab toiduga? Ei, nagu ütleb Aleksandr Solženitsõn oma romaanis „Vähktõvekorpus“ – orav jookseb rattas, sest teda peibutab kujutletava tegevuse ja oletatava liikumise võltsidee. Võlts on see idee sellepärast, et ükskõik kuidas orav ka ei pingutaks, pulgavõrdki kõrgemale tal rattas tõusta ei õnnestu. Ning isegi kui orav seda teab, siis kord juba seda vigurit proovinud, ei suuda ta end enam tagasi hoida. Solženitsõn ütleb, et on vaja kas välisjõudu, mis suudaks ratta peatada, või orava enda mõistust, mis sisendaks rattas tormavale loomakesele: „Tule ära! See kõik on ilmaaegu!“¹ Kui kumbagi neist pole, siis jääb vaid üks ilmselge väljapääs – orava surm.

Mõtlemapanev, kas pole? Lausa nii mõtlemapanev, et võib tekitada käegalöömise meeoleolu. Sest milline osa meie tööd-tegemistest on tõeliselt tähtis, midagi, mis on enam kui orava jook ratta? Me tormame ringi, tegemata sageli vahet ööl ja päeval. Seejuures tegemata tööde hulk enamasti ei vähene, vaid suureneb. Kuid kas me teeme seejuures ära midagi, mis on päriselt oluline? Ilmselt juhtub ka seda. Juristi töö on kord juba selline, et selle tulemus on konkreetse juhtumi osapooltele sageli vägagi tähtis. Nii võib kergesti tekkida tunne, et meie eluala puhul ei saa rääkida oravast rattas – meie teeme eranditult tähtsat tööd. Kohtunike puhul see ongi nii, sest ükskõik kui vähetähtsat vaidlust neil ka lahendada ei tule, räägib nende suu ja sule kaudu õigus. Seetõttu ei saa keegi tugevdada õiguse autoriteeti ega ka vastupidi, seda õõnestada rohkem kui kohtunik. Kõik teised juristiameti pidajad peaksid aga kindlasti kriitiliselt järele vaatama, milline osa nende tööst on see orava oma. Sest ehkki hoog, mille ratas meile annab, on enamasti meeldiv, võiks rattasjooksu asemel teha midagi olulisemat. Nii ongi mul alati hea meel, kui avastan juriste võtmas avalikult sõna mõnel ühiskonnale tähtsal teemal. Jah, see on vastutusrikas, ei too raha sisse, tekitab tõenäoliselt vaenlasi juurde ja võib sulgeda nii mõnegi ukse, kuid sellised väljaütlemised on olulised. Seda nii ühiskonna seisukohalt kui ka inimeseks jäämise seisukohalt.

Ärgem unustagem sedagi, et kohtud on hakanud järjest jõulisemalt välja ütleva, et rattasjooksu mõnu ei tule õigusmõistmise osapooltel kinni maksta. Selle aasta lõpus kinnitas Riigikohus Harju Maakohtu seisukohta, et esindaja kulude põhjendatuse hindamisel ei saa lähtuda koostatud vastuse lehekülgede arvust, vaid arvestada tuleb, kui palju pidi esindaja sisuliselt töötama selleks, et esindatava huvid saaks kaitstud (RKTKm 3-2-1-112-07). Ehk aitab see seisukoht vähendada hirmu, et õiguse palge ette jõudmine saab olema vaid üle keskmise rikaste privileeg.

Mida siis soovida uuel aastalt? Ikka seda, mida on tavaks soovida: tervist, õnne, jõudu, mõistust ja edu. Ehk ka rohkem mõtestatud tegevust, sest just see viib ühiskonda edasi. Rattasjooks ühiskonnale abiks ei ole; see vaid tapab meid.

Katrin Prükk

¹ A. Solženitsõn. Vähktõvekorpus. Eesti Päevaleht 2007, lk 383.